

Homilie bij de herdenkingsviering van Anton van Wilderode

(Moerbeke-Waas, 28 juni 1918 - Sint-Niklaas, 15 juni 1998)

Moerbeke, Sint-Antoniuserkerk, 29 juni 2019

Goede vrienden,

Mijn homilie zal uit drie delen bestaan: eerst iets over de lezingen, dan over mijn persoonlijke ontmoetingen met priester-leraar Cyriel Coupé, tenslotte iets over zijn talent als unieke taalkunstenaar, de Vlaamse Vergilius.

1. Op een meesterlijke wijze, heeft priester-dichter Anton van Wilderode in zijn verzenbundel, 'Apostel na de Twaalf', Paulus aan het woord gelaten. In de eerste lezing naar de 1 ste Korinthiërsbrief benadrukt de dichter hoe Paulus het hele christelijke geloof aan de verrijzeniservaring koppelt. Diezelfde Paulus schrijft aan de christenen van Galatië, een streek in het huidige Turkije: "gij werd geroepen om vrije mensen te zijn. Misbruik echter de vrijheid niet als voorwendsel voor de zelfzucht." Dat is een interessante gedachte. Vrijheid is vrij zijn, niet als slaven door het leven gaan, niet verslaafd zijn. Vrijheid betekent niet: je zin doen, je eigen weg gaan zonder met anderen rekening te houden. Je kunt dus niet zeggen: vanaf nu trek ik mij van de verkeersregels niets meer aan. Ik rij onder veel te snel als het mij past. Als de politie mij tegenhoudt en de rechter mijn rijbewijs intrekt dan rij ik toch nog met de wagen rond. Wanneer we vrijheid beschouwen als een los staan van alle regels, dan schaden we de vrijheid van anderen. Dan brengen we het leven, de veiligheid of de belangen van medemensen in het gedrang. Dat is het dus niet.

Wat is vrijheid dan wel? Het betekent dat we na rijp beraad, vanuit een persoonlijk gewetensaanvoelen, vrije keuzes maken. Dat we het verschil kennen tussen goed en kwaad. Dat we ons niet laten binden door regels om de regels, door de Wet om de Wet. Vrije mensen zetten een wachter bij hun hart. Want ons gevoel trekt ons voortdurend naar dingen die wel prettig lijken, maar die ons

uiteindelijk geen geluk brengen. Met andere woorden, vrije mensen hangen niet vast aan stemmingen, spontane verlangens, oppervlakkige genoegens. Vrije mensen kunnen zelfs keuzes maken die hen uiterlijk zelfs onvrij maken. Denk maar aan anti-Apartheidsheld Nelson Mandela, die 27 jaar gevangen zat vooraleer hij werd bevrijd en later vijf jaar president was van Zuid-Afrika. Ook als gevangene had hij een geweldige geestelijke vrijheid en steunde hij het verzet tegen elke vorm van racisme en apartheid.

Jezus ging ook zijn eigen, vrije weg naar Jeruzalem. Hij vatte zijn tocht aan in het besef dat Hij daar ter dood zou veroordeeld worden als vrijheidsstrijder tegen de Romeinen, als godslasteraar omwille van zijn eigen kijk op God als onze Vader en zijn eigen rol als Messias. Toch was Jezus aan het kruis meer vrij dan vele mensen voor hun televisie. Hij koos ervoor om tot het uiterste te gaan en niet terug te deinken voor de machten van het kwaad.

Dit weekend start voor ontelbare kinderen en jongeren de grote vakantie. Weet je dat het woordje vakantie komt van het Latijnse woord vacare, dat vrij zijn van beteken? Laat het dan een tijd worden met minder verplichtingen, minder alles op uur en tijd. Om dan rustig te kunnen genieten samen met familie en vrienden van dingen waarvoor in het gewone werkjaar geen tijd is. Ik wens jullie allen een heel prettige tijd van voldoende maar niet teveel zon, maar vooral met veel vrije tijd om alles, wat je de indruk wekt dat je niet vrij bent, opzij te zetten.

2. Toen ik in het vierde jaar van het Sint-Jozef-Klein-Seminarie op de schoolbanken zat, dat was in 1973-1974, kreeg ik van de toenmalige provisor, E.H. Jaak Denauw, op mijn verzoek de toestemming om leraars tijdens hun lessen te fotograferen. Met mijn foto-oogst trok ik dan naar meneer Coupé, die mij altijd welwillend plaats verschaftte in het collegetijdschrift "Ic hou", dat hij grotendeels moest vullen. Wat mij bij die ontmoetingen altijd opviel was, dat meneer Coupé, nooit "nee" zei. Ook als hij maar matig met iets akkoord was, dan

zei hij nog: "ja". Er kon wel eens een "maar" volgen, maar die was dan zo omfloerst dat je er zelf wel achter kwam hoe hij de publicatie, de foto of de begeleidende tekst het liefst zag. Hij was bovendien zo mild, bescheiden en vriendelijk, dat hij als het ware mededader werd in het complot om leraars op hun meest onbewaakte lesmomenten toch op de gevoelige plaat te vangen. Dat deze steun mijn concentratievermogen om het lesproces te volgen niet echt ten goede kwam, zal niemand verbazen, maar mij deed het veel plezier. Meneer Coupé was een begrip op school. Mijn broer Peter, die van hem les kreeg, vertelde dat de priester-leraar zoveel boeken had, dat hij er een aantal in zijn tuin onder een afdak moest bergen. Ondanks zijn hese stem en voorzichtige pedagogie straalde hij door zijn enorme taal- en cultuurkennis een onverslijtbaar gezag uit, waarvan hele generaties Sint-Niklase snaken mochten proeven.

3. Vandaag herdenken we heel in het bijzonder priester-dichter Anton van Wilderode, die gisteren 101 jaar geleden hier in Moerbeke geboren is en die op 15 juni 11 jaar geleden in Sint-Niklaas is gestorven. Wie gedichten van hem leest, ontmoet een taal die zo veelzijdig, verfrissend en diepgaand is, dat de werkelijkheid precies een andere dimensie krijgt. Wie zijn vertaalwerk bewondert, vindt het niet vreemd dat hij als de Vlaamse Vergilius wordt herinnerd. Wie het enorme palmares aan poëzie en allerlei andere teksten en daardoor aan prijzen probeert te overschouwen, kan niet anders dan in bewondering stil staan. Anton van Wilderode zat met zijn hoofd in de antieke wereld maar met zijn voeten in de sompige Moerbeekse meersen. Hij hield zielsveel van dit dorp, met en later zonder ouders, waar hij de kring van geboorte en ouderdom rond maakte. Tegelijk was hij een verwoed reiziger en observator van mensen, wat zijn gedachten en publicaties stoffeerde. Daarbij mag niet vergeten worden dat hij een diepgelovig mens en priester was, die - zo herinner ik mij - voor zijn afscheid als leraar geen geschenken voor zichzelf wilde, maar wel kunstige altaardoeken voor de collegekapel. Voeg daarbij nog zijn sterke Vlaamsvoelendheid, echo van verzet tegen onrechtvaardige minachting en het plaatje krijgt een aanzet naar volledigheid.

We gedenken vandaag de familieman, de tweelingbroer, broer en oom,
de priester, dichter en leraar, de jarenlange vriend van een talrijke schare. Teveel
om te overschouwen, maar volledigheid is ook niet de bedoeling. Daar zijn
boeken en monografieën voor, getuigenissen en ook deze dankende herdenking.
Laat mij eindigen met een kort vers van de dichter, Tijd 5 noemde:

De dagen, de dagen gaan door
met de vrienden die ik ver/oor,
het geluk waarin ik vertrouwde
en de engel a/ op mijn spoor.

(Verzamelde gedichten, Buitengaats, p. 1514).

Jan Van Raemdonck